

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Received date: 18.03.2020

Accept date: 11.06.2020

Fantastic Elements in Fatih Erdoğan's Books

Sevgen ÖZBAŞI*

Abstract. Dating back to the times when humanity began to exist, the fantastic has been transmitted from generation to generation through oral tradition and put down in writing over time. Therefore, the concept of the fantastic, defined as "imaginary", has taken a place in literature. With the aims of developing the child reader's thinking and dreaming skills, giving the child different perspectives by enriching his fantasy world and contributing to the creative and critical thinking of the child, works of children's literature have been making use of fantastic elements. However, the books that include these elements are required to be produced using plot that is appropriate for the child's fantasy world and his perception, following the principle of child-friendliness. Within the context of the present research, five books (*Sihirli Kaykay -Magic Skateboard-*, *Sihirli Kalem -Magic Pen-*, *Sihirli Kitap -Magic Book-*, *Sihirli Küre -Magic Globe-*, *Sihirli Araba -Magic Car-*) that are included in the "Magic Series" (*Sihirli Dizi*) by Fatih Erdoğan, who have been giving lectures on children's literature and who have earned a large number of works to this field, were examined in terms of the fantastic elements they include. The research is a descriptive study carried out by document analysis and document review. The fantastic elements in the five books which constitute the data source have been identified; these elements have been collected under titles and they have been evaluated within the context of fantastic plot characteristics. As a result of the study, it can be stated that by including fantastic elements in his books, the author tries to enrich the reader's dream world; stimulate his feelings of curiosity and make his reading more enjoyable; make the reader sense the messages he wants to give in his books by using fantastic elements and give him the responsibility of hearing and thinking in this way.

Keywords: Children's literature, fantastic, fantastic elements, Fatih Erdoğan.

*^{ID} Başkent University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Program of Turkish Language Education, Ankara, Turkey; sozbasi@baskent.edu.tr

Fatih Erdoğan'ın Kitaplarında Fantastik Ögeler

Sevgen ÖZBAŞI**

Öz. Kökeni insanlığın var olmaya başladığı dönemlere kadar uzanan fantastik anlatı, sözlü gelenek yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılmış ve zaman içinde yazıya geçirilmiştir. Dolayısıyla “düşsel” olarak tanımlanan fantastik kavramı edebiyatın içinde yer edinmiştir. Çocuk okurun düşünme ve düş kurma becerisini geliştirmek, düş dünyasını zenginleştirerek çocuğa farklı bakış açıları kazandırmak, çocuğun yaratıcı ve eleştirel düşünebilmesine katkı sağlamak amacıyla çocuk edebiyatı yapıtları da fantastik ögelerden yararlanmaktadır. Ancak bu ögelerin yer aldığı kitapların, çocuğa görelilik ilkesi dâhilinde onun düş dünyasına ve algılamasına uygun kurgularla yaratılması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında, çocuk edebiyatı üzerine dersler veren ve bu alana çok sayıda yapıt kazandıran Fatih Erdoğan'ın “Sihirli Dizi”sinde yer alan beş kitap (*Sihirli Kaykay*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Araba*) barındırdığı fantastik ögeler çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma, doküman incelemesinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Veri kaynağını oluşturan beş kitaptaki fantastik ögeler ayrı ayrı belirlenmiş; bu ögeler başlıklar altında toplanarak fantastik kurgu özellikleri bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda yazarın, kitaplarında fantastik ögelere yer vererek okurun düş dünyasını zenginleştirmeye; onun merak duygularını devindirmeye ve okumalarını daha zevkli kılmaya çalıştığı; kitaplarında vermek istediği iletileri, fantastik ögeleri kullanarak okuruna sezdirmeye ve bu yolla ona duyma-düşünme sorumluluğu vermeye çalıştığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, fantastik, fantastik ögeler, Fatih Erdoğan.

**^{ID} Başkent Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye; sozbasi@baskent.edu.tr

1. Giriş

Fransızca kökenli fantastik sözcüğü Türkçe Sözlük'te "hayalî, gerçekte var olmayan" ve "18.yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür" olarak tanımlanmaktadır. İnsanların bilinmeyene ve olağanüstülüğe olan ilgisi, fantastiğin doğuş nedeni olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla fantastik kavramının kullanım alanı, günlük yaşamdan edebiyata kadar uzanmaktadır (Tunç ve Akın, 2020: 46; Dilidüzgün, 2011: 607). Bu noktada fantastik sözcüğünün, zamanla terim olmaktan çıkıp günlük dilde de kullanılır duruma geldiği söylenebilir.

Moran (2016: 60) fantastik için "gerçekliğin zaman, mekân, karakter kavramlarını, canlı ve cansız ayrımı tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen ad" tanımını yapmıştır.

Ertekin'e göre (2007: 35) fantastiğin kökeni insanlığın var olmaya başladığı dönemlere kadar uzandığını ve kaynağını toplumda belirli kurallar çerçevesinde yaşayan insanların bilinmeyene, adlandırılmayana karşı duyduğu korkuda bulduğunu; bu anlamda söylence/efsanelerin doğaüstü olayları açıklamak amacıyla yaratıldığını belirtmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde fantastiğin kaynağını oluşturan ögeler dinsel ve yazınsal kitaplarda yer alsa bile, fantastiği tanımlama/betimleme ve sınırlarını çizmeye yönelik çalışmalar 19. yüzyılda başlamıştır. Bu dönemde uzun yıllar Aristo ve Platon'un düşüncelerinin etkisinde kalan batı toplumu, insan- doğa ve insan-toplum ilişkilerini yeni bir gözle sorgulama ve algılananın özünü bulma arayışındadır. Bireyde oluşan anlama ve anlamlandırma sorunu ile kendini yeni arayışlara yöneltmesi, her olayı dile getirme ve çözümleme isteğini farklı şekillerde ortaya koymasını sağlamıştır. Geleneksel anlatım biçimlerinin bu bağlamda yetersiz kalması da fantastik yazının gelişmesi ve ilerlemesine zemin oluşturmuştur (Ertekin, 2007: 36).

Dilidüzgün (2011: 607) bir kavram olarak fantastiğin, neden-sonuç ilişkisine bağlı fizik kuralları içinde dünyada gerçekleşmesi olanaksız olanın gerçekleşiyormuş gibi gösterilmesiyle ilgili olduğuna değinmiştir. Dolayısıyla bir yandan fizik kuralları içinde anlatılanın okur üzerinde yarattığı yanılsamanın ortaya koyduğu olağanüstülük, öte yandan da gerçek dünya ile hiç ilgisi olmayan doğaüstü yasaların yönettiği bir dünyanın bıraktığı izlenimin, fantastik kuramı çevresindeki tartışmalarda belirleyici nitelikte olduğunu belirtmiştir.

Fantastik edebiyat insanın düşlerinin ürünüdür. Olağanüstü, düşlemsel, aklın alamayacağı olayların anlatıldığı ve okuru meraklandıran bir yazınsal türdür. Fantastik, düşten beslenen bir tür olduğu için, her toplumun ortaya çıkışıyla başlayan sözlü kültür ürünlerinde fantastik öğelerle karşılaşmak olasıdır (Sipahioğlu, 2006). Fantastik kavramına ve fantastik edebiyata yenilik getiren, fantastik kavramını akademik bir bakışla ilk kez inceleyen isim dilbilimci Tzvetan Todorov'dur. *Fantastik - Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım* kitabında (2004) Todorov

fantastiği “kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü olay karşısında yaşadığı kararsızlıktır. Fantastik kavramı böylece gerçek ve düşsel olana göre tanımlanır” biçiminde açıklamıştır. Bu açıklamaya göre fantastik anlatılarda okur bir kararsızlık içerisinde olduğu ve okurun algılama sürecinde yaşadığı ikilemin fantastiğin doğası gereği oluştuğu söylenebilir.

Todorov’un fantastik sınıflandırmasına göre, maceranın sonunda olayların bir yanılısma olduğu sonucuna varılırsa metin, fantastik türden uzaklaşarak tekinsiz türün; anlatılanların farklı bir gerçeklik dünyasına ait olduğu sonucuna varılırsa metin olağanüstü türünün kapsamındadır. Fantastik, tekinsiz ve olağanüstü türün arasındaki geçiş bölgesi olarak kabul edilmektedir.

Edebiyatımızda, fantastik türde yazılan çocuk edebiyatı yapıtları veya içinde fantastik öğeler barındıran çocuk edebiyatı ürünleri de yer almaktadır. Çocukların sahip olduğu derin düş gücü, onların dünyasında gerçek ile gerçek olmayanın iç içe geçtiğini göstermektedir. Özellikle erken dönemlerde çocukların zaman zaman düş ile gerçeği ayırt edemedikleri bile görülmektedir. Bu bağlamda fantastik öğeler içeren çocuk edebiyatının, çocuğun gelişimine olumlu katkılar sunduğu söylenebilir. Çocukların düş gücünü yazınsal yapıtlar aracılığıyla desteklemek açısından çocuğa görelilik ilkesinden de ayrılmadan fantastik türde kitaplar yazılması önemlidir (Dilidüzgün, 2011: 608). Çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırıp onların okuma kültürü edinmiş bir birey olarak yetişmesine yardımcı olmak, çocuk edebiyatının temel işlevleri arasındadır. Bu nitelikteki bir bireyin en başta duyma ve düşünme sorumluluğu taşıması; olay ve durumlara çok boyutlu yaklaşması; bir durumu değerlendirirken ya da bir konuda kararlar alırken eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisini işe koşması gerekmektedir. Bu açıdan çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa farklı bakış açıları kazandırarak yaşama çok yönlü bakmasını sağlama, onun eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmesini destekleme gibi önemli katkıları vardır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan fantastik öğelerin, çocuğu değişik yaşantı ve maceraların içine çekerek onların düş gücünü / düş dünyasını zenginleştirme noktasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Dilidüzgün’ün (2011) çalışmasında, Maria Nikolajeva’nın fantastik çocuk kitapları üzerine yaptığı sınıflandırmaya yer verilmiştir. Buna göre, çocuk kitaplarındaki düş ve gerçek ilişkisi belli kurallar ve sınırlar içerisindedir. Bu noktada düş dünyası ile gerçek dünya arasında “çizgisel ilişki, çevrimsel ilişki, sarmal ilişki” olmak üzere üç tür ilişki vardır. Nikolajeva’ya göre yalnızca düş dünyasının söz konusu olduğu ve okurun bu fantastik dünyayı kabullendiği türlerde (masal, efsane, destan, mit vb.) çizgisel ilişki; gerçek dünya ile düş dünyası arasında bir geçişin olduğu türlerde çevrimsel ilişki; gerçek dünya ile düş dünyası arasında çoklu bir gidiş gelişin olduğu türlerde sarmal ilişki görülmektedir.

Gerçek dünyaya paralel olarak kurulan olağanüstü dünya, çocukta korku uyandırmayıp tam tersine onu düşsel olayların yaşandığı bir dünyanın içine almaktadır. Bu yolla çocuk, farkına varmadan düşle gerçek olanı ayırt etmekte, birbirinden uzak bu iki dünya arasında ilişki

kurabilmekte; dolayısıyla gerçeklerden kopmadan gerçeklerle yüzleşmesi sağlanmaktadır. Fantastik tür bu yönüyle, çocuğun kendi sorunlarıyla düşlemsel bir düzlemde karşılaşmasını sağlayarak çocuğun kendini keşfetmesine ve düş gücünün sonsuz olanaklarından yararlanmasına fırsat tanımaktadır (Dilidüzgün, 2004; Tunç ve Akın, 2020: 47). Bu bağlamda çalışmanın amacı, Fatih Erdoğan'ın *Sihirli Dizisinde* yer alan *Sihirli Kaykay*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Araba* adlı yapıtları fantastik ögeler çerçevesinde incelemektir.

Fatih Erdoğan, Türkiye'de çocuklar için çıkarılan ilk edebiyat dergisi *Kırmızıfare*'nin ve çocuk edebiyatı araştırmaları dergilerinden ilki olan *Binbir Kitap*'ın editörlüğünü yapmış; üniversitelerde çocuk edebiyatı üzerine dersler vermiş ve bu alana çok sayıda kitap kazandırmış; çocuk edebiyatı alanında ulusal pek çok ödül kazanmış ve uluslararası ödüllere aday gösterilmiş üretken yazarlarımız arasındadır. YÖK tez taraması sonucu, Fatih Erdoğan'la ilgili iki yüksek lisans bir doktora teziyle karşılaşılmış, yazar ve kitapları üzerine az sayıda çalışma yapıldığı görülmüştür. Yılmaz'ın (2013) doktora tezinde, Fatih Erdoğan'ın yapıtları eğitsel değerler bakımından incelenmiş; Kılıçarslan'ın (2011) yüksek lisans tezinde, yazarın yapıtları çocuk ve eğitim teması odağında ele alınmıştır. Huseynzade'nin (2019) yüksek lisans tezinde ise Türkçe ders kitaplarındaki öykülere okur merkezli kuramla yaklaşılmış ve uygulamada Fatih Erdoğan'ın öyküleri kullanılmıştır.

Alanyazın taraması sonucu, Türk edebiyatı yapıtlarındaki fantastik ögeleri ele alan çalışmalarla da karşılaşılmıştır (Toyman, 2006; Taş, 2009; Akdeniz, 2010; Akyüz Sizgen, 2014; Fidan, 2017; Üzmer, 2019; Gizli, 2019). Bunlar arasında çocuk edebiyatı yapıtlarında ve Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde bulunan fantastik ögeleri ortaya koymak için yapılan çalışmalar da –çok sayıda olmamakla birlikte- yer almaktadır (Kartal, 2007; Gökçek, 2013; Eskimen, 2015; Hatipoğlu, 2019). Söz konusu çalışmalara yönelik bulgular, bu çalışmanın bulgularıyla karşılaştırılarak sonuç bölümünde tartışılmıştır.

Çalışmada, çağdaş Türk çocuk edebiyatına büyük katkıları olan ve bu alanı geliştirmeyi kendine ilke edinmiş bir yazarın kitaplarını incelemek önemli görülmüştür. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın kapsamındaki kitaplarda bulunan fantastik ögelerin neler olduğu ve bu ögelerle gerçek dünya ile düş dünyası arasında ne tür ilişki kurulduğu (çizgisel, çevrimsel, sarmal) belirlenmiştir.

2. Yöntem

Fatih Erdoğan'ın toplam on bir kitabın yer aldığı *Sihirli Dizisinden* seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen beş kitaptaki (*Sihirli Kaykay*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Araba*) fantastik ögelerin saptanması amacını taşıyan bu çalışma, doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilen nitel bir araştırmadır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı araç gereçlerin çözümlenmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Çalışmada öncelikle, Fatih Erdoğan'ın seçilen beş kitabından her biri taranarak kitaplarda yer alan fantastik ögeler belirlenmiş ve kapsamına uygun

başlıklar altında toplanmıştır. Ardından tüm kitaplar yeniden incelenmiş ve belirlenen ögeler ilgili başlıkların altında kodlanmış; bu kodlama işlemi her bir kitap için yinelenmiştir. “Sihirli/Büyülü Nesnelere”, “Zamanda Yolculuk”, “Mekânda Yolculuk” ve “Düşünce Okuma” olarak belirlenen başlıklar altına yerleştirilen fantastik ögeler (kitap, kalem, küre, meşe ağacı, palamut gibi), çalışmanın bulgular bölümünde kitaplardan alıntı ve örneklerle somutlaştırılarak değerlendirilmiştir.

İçerik analizine dayanan bu çalışmada veri güvenilirliğini sağlamak amacıyla veriler, asıl araştırmacı tarafından farklı bir zamanda yeniden kodlanarak kontrol edilmiştir. Ayrıca çalışmanın güvenilirliğini ve nesnellliğini artırmak için kitaplar, Türkçe eğitimi alanında uzman başka bir araştırmacı tarafından da incelenmiş ve kodlanmıştır. Sonrasında veriler karşılaştırılarak iki araştırmacı arasındaki uyum yüzdesi $güvenirlilik\ katsayısı = görüş\ birliği \div (görüş\ birliği + görüş\ ayrılığı) \times 100$ formülüyle hesaplanmıştır. İçsel tutarlılığı ortaya koyan bu kodlama denetiminde, kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman 1994’ten akt. Baltacı 2017: 8). Bu çalışmada uygulamacılar arasında %91.6’lık görüş birliğine ulaşılmış ve elde edilen verilerin yeterli güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

İncelenen Kitaplara Yönelik Bilgiler

Kitap Adı	Yayınevi	Basım Yılı	Sayfa Sayısı	Yaş Düzeyi
Sihirli Kalem	Mavibulut Yayıncılık	2013	208	9+
Sihirli Araba	Mavibulut Yayıncılık	2013	184	8+
Sihirli Kitap	Mavibulut Yayıncılık	2014	160	8+
Sihirli Kaykay	Mavibulut Yayıncılık	2015	112	7+
Sihirli Küre	Mavibulut Yayıncılık	2015	184	8+

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde *Sihirli Kaykay*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Araba* kitaplarındaki yer alan fantastik ögelerin incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Belirlenen ögeler, niteliklerine uygun olarak “Sihirli/Büyülü Nesnelere”, “Zamanda Yolculuk”, “Mekânda Yolculuk”, “Düşünce Okuma” başlıklarına ayrılmış ve bu başlıklar altında değerlendirilmiştir.

3.1. Sihirli / Büyülü Nesnelere

Fatih Erdoğan’ın *Sihirli Dizi*sindeki tüm kitaplarda olağanüstü olayları başlatan ve bu olağanüstülüklerin devamını sağlayan ortak öge “meşe ağacından düşen palamut”tur. Bu yönüyle *meşe*, yüksek sesle söylenen dilekleri kabul eden mucizevi bir ağaç; *palamut* da yazarın kitaplarında büyü/sihirli dünyaya açılan kapının anahtarı olarak işlev görmektedir. İncelenen beş kitapta da gerçek dünyadan düş dünyasına geçiş, karakterlerin başına koca gövdeli *meşe ağacının* dallarından bir *palamutun* düşmesi ile başlamaktadır.

“... ‘Şöyle bir sihirli kalemim olsa. Kendi kendine yazıp bitirse ödevimi’... Caner tam da son sözlerini söylerken parkın tam ortasına yayılmış dev meşe ağacının altından geçmekteydi... bir iki saniye geçmedi ki dallar sanki ağacı yerinden söküp götürülecekmiş gibi çılgınca yukarı aşağı sallanmaya başladı. En üst dallardan bir palamut meşe ağacının dallarına çarpa çarpa Caner'in başının tam tepesine pıt diye düştü...” (Sihirli Kalem, s.33-34)

“... ‘Kaykay istiyorum ben, kaykay! Üzerinden hiç düşmeyeceğim, uçan bir kaykay!’ Sesi ağacın gövdesinden yukarı doğru yükseldi, yaprakları hışırdatarak dalların arasından süzüldü ve kim bilir kaç Bülent boyu yükselerek kayboldu gitti. Meşenin gövdesi iki yana doğru sallandı, dalları aşağı yukarı inip kalktı ve en üst dallardan bir palamut kopup ağır ağır Bülent'in kestane rengi saçlarla kaplı başının üstüne pıt diye düştü...” (Sihirli Kaykay, s.9)

“... ‘Anladım!’ dedi Bülent. Kaykayı sihirli yapan şey işte bu palamut! Onu cebimde taşıdığım sürece sorun yok...” (Sihirli Kaykay, s.90)

“... Oktay'ın ‘Keşke şöyle tarihi bana tıpkı o filmlerdeki gibi canlı ve heyecanlı anlatan bir tarih kitabım olsaydı’ sözleri meşe ağacının gövdesinden yukarı doğru yükseldi... Ağacın en üst dallarından bir palamut kopup Oktay'ın kestane renkli saçlarla kaplı başının üstüne pıt diye düştü...” (Sihirli Kitap, s.21)

“... ‘Üff! Yeni Zelanda neden bu kadar uzak olmak zorunda ki? Neden istediğim saniyede orada olamıyorum? Neden uzaklar yakın olmuyor?’ Ozan'ın bu öfke dolu sözleri o sırada altından geçmekte olduğu meşe ağacının dalları arasından süzülerek gökyüzüne yükselmişti bile... En üst dallardan kopan bir palamut, yapraklara çarpa çarpa Ozan'ın dalgalı saçları arasına pıt diye düştü...” (Sihirli Küre, s.10-11)

“... ‘Keşke otomatik bir araba olsaydı. Kendi kendine gitseydi. Beni hiç uğraştırmayan akıllı bir araba’ Berke'nin bu sözleri, tam da altında durduğu meşe ağacının gövdesi boyunca yükseldi ve dalların arasından süzülerek gökyüzünde kayboldu gitti... Birden en üst dallardan kopan bir palamut yaprakların arasından dallara çarpa çarpa yuvarlandı ve Berke'nin başının üstüne pıt diye düştü...” (Sihirli Araba, s.63-64)

Beş kitapta da ortak motif olarak karşımıza çıkan ve aslında tüm olağanüstülüğü baştan temel nesnelere meşe ağacı ve palamuttur. Bunların dışında kitaplarda *kalem*, *kaykay*, *kitap*, *küre*, *araba* sihirli/büyülü nesnelere yer almaktadır. Kitapların adında da geçen bu nesnelere büyülü kılan/yapan temel öge ise, daha önce de belirtildiği gibi *palamuttur*. Kitaplardan seçilen bazı örnekler *kalem*, *kaykay*, *kitap*, *küre*, *araba* sırasına uygun olarak aşağıda verilmiştir.

“...Kâğıda ‘zengin’ yazdı. Yazdığı anda elinde bir hareketlilik sezdi. Kalem sanki canlıymış gibi kıpırdadı...” (Sihirli Kalem, s.45)

“...Caner son cümleyi de kâğıtta görünce çılgın atarak yerinden sıçradı. Yaşadığı şeyin inanılmazlığı karşısında irkılmışti...” (Sihirli Kalem, s.50)

“...Kalemi satırın devamına tutarak yeniden okudu ve hemen kâğıda baktı. Kalbi duracak gibiydi. Okuduğu her şey kâğıda geçmişti bile...” (Sihirli Kalem, s.70)

“... ‘Şöyle uçar gibi eve kadar bir kayabilsem’ dedi Bülent içinden. Birden kaykayın burnu yerden yükseldi. Bülent şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı neredeyse... Bu kaykay kesinlikle tuhaftı, sihirli filan olmalıydı...” (Sihirli Kaykay, s.21)

“...Delikanlı çatıdan henüz kopmuştu ki, şimşek hızıyla bir şey ona doğru uçtu. İnanılmaz bir şeydi bu! Delikanlıyı havada yakalayan şey bir çocuktü. Kaykay üstünde uçan bir çocuk!...” (Sihirli Kaykay, s.62)

“...Bu yarışmada birinci olacağından kuşkusu yoktu, çünkü sahip olduğu kaykayın sihirli olduğundan emindi artık...” (Sihirli Kaykay, s.83)

“...Oktay bakmak için kitaba uzandı. Eli kitaba değer değmez kitabın üzerindeki tozların yerini fosforlu ışıklar aldı...” (Sihirli Kitap, s.33)

“...Parmağıyla küreye dokunmuştu. Dokunur dokunmaz da bütün bedeninin titrediğini hissedip parmağını çekti... Kürenin içinden soluk bir ışığın bir an yanıp söndüğünü fark etmesiyle parmağının Yeni Zelanda’da anneannesinin yaşadığı kentin üzerindeki noktaya mıknatısla çekilmiş gibi yapışivermesi aynı anda oldu...” (Sihirli Küre, s.22-23)

“...Gerçekten de arabanın pedallarında hareketsiz duran ayaklarını o anda fark etti. Pedallara basmıyordu. ‘Araba!’ dedi. ‘Araba kendi kendine gidiyor!’...” (Sihirli Araba, s.108)

3.2. Zamanda Yolculuk

İncelenen kitaplardan *Sihirli Kalem* ve *Sihirli Kitap*’ta yazarın, karakterlerine zamanda yolculuk yaptırarak fantastik kurgu oluşturduğu görülmüştür. *Sihirli Kalem*’de çocuk karakterler, günümüzden 1529 yılı Aztekler zamanına; *Sihirli Kitap*’ta da günümüzden dinazor çağına, dinazor çağından 2102 yılına, 2102’den 1972 yılına sihirli bir yolculuk yaşamıştır. Kitaplardan örnekler aşağıdadır.

“...1529 yılında Azteklerin ülkesinde olmalıyız. Bu kitap sihirli... Senin kalemin gibi. İstedığın zamana götürüyor. ‘Ne demek bu? Zaman yolculuğu gibi mi?’ diye bağırdı Caner...” (Sihirli Kalem, s.132-133)

“... Oktay bir an gördüğüne inanmakla inanmamak arasında geçen bir kararsızlık yaşadı. Gördüğü gerçek olabilir miydi? Gözlerini açıp kapadı ama değişen bir şey olmayınca çılgınlığı bastı ‘T-Reks!’ Dinozorlar içinde en yırtıcısı ve etobur olanı, gaddar ve korkunç T-Reks...” (Sihirli Kitap, s.42)

“...Ne olduğunu anladım. Biz kendi zamanımıza gelemedik. Daha doğrusu, geldik ama daha ileriye gittik. Burası bir tür uzay üssü!..” (Sihirli Kitap, s.80)

“...İkisi de şaşkınlık içindeydi. Eğer şimdi 2102 yılında hazırlanmış olan bir yayını izliyorlarsa demek kendi zamanlarından neredeyse yüz yıl daha ileride bir zamana gelmişlerdi...” (Sihirli Kitap, s.98)

“...Evet 1972. Yani kendi zamanımıza pek uzak sayılmasa da bizim için hâlâ geçmiş bir zaman...” (Sihirli Kitap, s.107)

3.3. Mekânda Yolculuk

Sihirli Kalem ve *Sihirli Kitap*'ta çocuk karakterlerin yaptığı zamanda yolculuk, onların içinde buldukları zamanı değiştirdiği gibi mekânı da değiştirmiştir. *Sihirli Kalem*'de fantastik kurgu içerisinde karakterlerin Türkiye'den Orta Amerika'ya; *Sihirli Kitap*'ta ise Türkiye'den dinazor çağındaki ormanlara ve oradan da uzaya yolculuk yaptıkları görülmüştür. *Sihirli Küre*'de ise içinde bulunulan zaman dilimi değişmeden yalnızca mekânda yolculuk söz konusudur. Kitaptaki çocuk-özne Ozan, sihirli küre tarafından bir anda İstanbul'dan Yeni Zelanda'ya gönderilmiştir. İlgili kitaplardan örnekler aşağıda verilmiştir.

“...Sen Azteklerin ülkesinde yani Amerika'da olduğumuza emin misin?..” (Sihirli Kalem, s.147)

“...Gerçekten de az önce kendi odasındayken şimdi yanardağların lav püskürttüğü bu tuhaf yerde oluşlarını nasıl açıklayabilirdi ki?” (Sihirli Kitap, s. 39)

“...Burası neresiydi? Uzay mı? Zaman hangi zamandı? Bilim kurgu filmlerinden aklında kalanlara bakılırsa şu anda kendi zamanlarından epey ileride olmalıydılar...” (Sihirli Kitap, s.87)

“...Üzerinde yorganı yoktu. Hatta pijamaları da yoktu. Eşofmanları vardı. Ayağında da spor ayakkabıları... Ozan doğruldu. ‘Burası neresi?’ Gözlerini kocaman açarak sağa sola bakındı...” (Sihirli Küre, s.30)

“...Ozan çevresine bakarak nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı. Bu arada hamburgerini de ağzına götürmüştü bile. Koskoca bir parçayı dişlemişti ki duvardaki haritayı gördü. ‘Yeni Zelanda mı?’ ...” (Sihirli Küre, s.62)

3.4. Düşünce Okuma

İncelenen yapıtlar arasında yalnızca *Sihirli Kitap*'taki fantastik kurgu içerisinde “düşünce okuma” ögesine yer verilmiştir. Kitaptaki çocuk karakterlerde Oktay ve Nilüfer sihirli dünyanın içinde birbirlerinin düşüncelerini okumanın da şaşkınlığını yaşamaktadır. Bu durumun örneği aşağıdadır.

“...Nilüfer duraksadı. Belki de Oktay’la aynı soruları soruyordu kendine. Bu yüzden de akıllarından geçenler aynıydı. Herhalde Oktay onun düşüncelerini okuyor olamazdı, değil mi?.. ‘Tabii ki’ dedi Oktay ‘Böyle bir şeyi nasıl yapabilirim?’ Nilüfer yeniden şaşırıldı. ‘Okuyorsun’ dedi ‘İşte düşüncelerimi okudun! Ben ne düşünüyorsam, sen ona cevap veriyorsun. Benim yüksek sesle söylemediğim, yalnızca aklımdan geçirdiğim şeyleri biliyorsun...’” (Sihirli Küre, s.87-88)

“... ‘Sen de benim düşüncelerimi okuyorsun!’ Her ikisi de birbirlerine baktılar. Belki şu anda düşüncelerin okunabildiği bir odadaydılar. Bu yaşadıkları şey her ne ise, hiç kuşkusuz tek istedikleri bundan bir an önce kurtulup evlerine dönmek ve hayatlarına kaldıkları yerden devam etmektir...” (Sihirli Küre, s.89-90)

4. Tartışma ve Sonuç

Fatih Erdoğan’ın yapıtlarındaki fantastik öğelerin incelendiği bu çalışmanın sonucunda, yazarın *Sihirli Kaykay*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Araba* adlı beş kitabında yer alan fantastik öğeler “Büyülü/Sihirli Nesnelere”, “Zamanda Yolculuk”, “Mekânda Yolculuk” ve “Düşünce Okuma” başlıkları altında toplanmıştır. İncelenen beş kitabın hepsinde yazarın fantastik öğeler kullanarak yarattığı kurguyu, gerçeklik temeline dayandırarak noktalandığı görülmüştür.

Bulgular bölümünde verilen tüm örneklerden de anlaşılacağı üzere incelenen kitaplarda düş dünyası ile gerçek dünya arasında *çevrimsel ilişki* türü söz konusudur. Karakterler gerçekte düş arasında gidip gelmektedir. Her iki dünya arasında görülen bu gidiş geliş durumu için, kitap karakterlerini daha hareketli olmasını sağlayarak okurun ilgisini daha da artırdığını ve kurguyu tekdüzelikten kurtardığını söylemek mümkündür. Kitaptaki karakterlerle özdeşim kuran çocuk okurun, kendini karakterlerin yaşadığı duygu durumlarının içinde bulduğu bir gerçektir. Bu bağlamda Fatih Erdoğan’ın yapıtlarında fantastik öğelere yer vererek ve gerçek olan ile olağanüstü arasında çevrimsel bir ilişki kurarak çocuk okurun kitap kahramanlarının başından geçen her türlü maceraya ortak olmasına olanak sağladığı söylenebilir.

Yazarın yapıtlarında gerçek dünya ile fantastik olaylar iç içe verilmesi, karakterlerin tanık oldukları olay ya da durum karşısında kararsızlık yaşamalarını sağlamıştır. Bu kararsızlık, hem okurun ilgi ve merakının artmasına hem kitaplardaki çatışmalara kafa yormasına hem de kitabın sonuna ilişkin tahminler yürütmesine yardımcı olabilir; böylelikle çocuk okurun düş gücü ve yaratıcılığı desteklenebilir.

Alanyazında, Türk edebiyatında fantastik öğelerle kurgulanmış çocuk edebiyatı yapıtları ve Türkçe ders kitaplarındaki metinleri ele alan az sayıda çalışmayla karşılaşılmıştır. Kartal (2007) “Cumhuriyet Dönemi Türk Çocuk Roman ve Hikâyelerinde Fantastik Öğeler” adlı yüksek lisans tezinde, 1923-1960 yıllarında Türk yazarlar tarafından kaleme alınan 22 yapıtı içerdikleri fantastik öğeleri belirlemiştir. İnceleme sonucunda ilgili yapıtlarda doğaüstü

varlıklar, cansız varlıklar, gerçek dünyada yaşayan çizgi film ve masal kahramanları gibi ögelere yer verildiği saptanmıştır. Gökçek (2013) "Gülten Dayıoğlu'nun Gençlik Romanlarında Fantastik Unsurlar" adlı yüksek lisans tezinde, Dayıoğlu'nun 6 romanını fantastik ögeler bakımından ele almıştır. Yapıtlarda belirlenen ögeler zaman ve mekân görülen fantastik ögeler; insan, hayvan, bitki ve cansız varlıklarda görülen fantastik ögeler; mekân değiştirme; kararsızlık durumu; mitoloji ve efsanelerden yararlanma; değişim, dönüşüm, başkalaşım; sihir, büyü, fal, kehanet başlıkları altında incelenmiştir. Eskimen (2015) "Gülten Dayıoğlu'nun *Yada'nın Gizilgücü* Adlı Eserinde Eğitsel, Fantastik, Estetik ve Halk Kültürüne Ait Unsurlar" adlı makalesinde Dayıoğlu'nun yapıtlarında fantastik, bilim-kurgu ve teknolojik ögelere yer verildiğini; yazarın fantastik-bilim kurgu türünde yazdığı romanlarının olay örgüsünde fantastik ve olağanüstülük görüldüğünü; yapıtlarında beden kopyalama gibi ögelerin de bulunduğu belirtilmiştir. Hatipoğlu (2019) "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Fantastik Öge İçeren Metinlerin Varlığı ve İşleniş Şekli" başlıklı yüksek lisans tezinde, 2006-2018 yıllarında kullanılan Türkçe ders kitaplarında fantastik ögelerle kurgulanmış metinlere ne kadar yer verilip verilmediği belirlenmeye çalışılmıştır. İnceleme sonucunda, ders kitaplarındaki bazı temaların fantastik ögeler içeren metinleri kullanmaya uygun olduğu; bu metinlerin tamamının yerli yazarların kaleminden çıktığı; bu metinlerden bazılarının görsellerinde fantastik ögelerin temsil edildiği görülmüştür. Ayrıca ilgili metinlerde fantastik ögelere yönelik etkinlik sayısının az olduğu ve ders kitaplarında fantastik ögelerle kurgulanmış metinlerin yeterince yer bulmadığı belirlenmiştir.

Yukarıda belirtilen çalışmaların sonuçlarıyla paralel olarak bu çalışma kapsamında incelenen kitaplarda da olağanüstü güçlere sahip canlı ve cansız varlıklar, zaman ve mekân değişimleri, kararsızlık durumu, sihir ve büyü gibi fantastik ögelere yer verildiği görülmüştür.

Özetle Fatih Erdoğan'ın fantastik ögelerle kurguladığı kitaplarında, bu ögeleri kullanarak okurun düş dünyasını zenginleştirmeye; onun merak duygularını devindirmeye ve okumalarını daha zevkli kılmaya çalıştığı belirtilebilir. Bunların yanı sıra yazarın kitaplarında vermek istediği iletileri, fantastik ögeler aracılığıyla okuruna sezdirmeye ve bu yolla ona duyma-düşünme sorumluluğu vermeye çalıştığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akdeniz, S. (2010). *Asaf Hâlet Çelebi şiirlerinde ara konumda fantastik*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Akyüz Sizgen, B. (2014). Bab-ı Esrar romanında fantastik unsurlar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 97-119.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles – Huberman modeli, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını – yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2011). Fantastik çocuk kitaplarında fantastik öğeleri belirleyen etmenler. S. Sever (Haz.), *III. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu İçinde* (s. 608-612). Ankara.
- Ertekin, A. (2007). Fantastik yazın nedir? *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 35-46.
- Eskimen, A. D. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun Yada'nın Gizilgücü adlı eserinde eğitsel, fantastik, estetik ve halk kültürüne ait unsurlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 63-77.
- Fidan, M. (2017). *Hikmet Temel Akarsu'nun eserlerinde fantastik öğeler ve eğitim odaklı değerler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gizli, C. (2019). *İhsan Oktay Anar'ın romanlarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Gökçek, H. S. (2013). *Gülten Dayıoğlu'nun gençlik romanlarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Hatipoğlu, T. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında fantastik öge içeren metinlerin varlığı ve işleniş şekli*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Huseynzade, A. (2019). *Türkçe ders kitaplarındaki öykülere okur merkezli kuramla bir bakış (Fatih Erdoğan hikayesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kartal, S. G. (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk çocuk roman ve hikâyelerinde fantastik öğeler (1923-1960)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kılıçarslan, R. (2011). *Fatih Erdoğan'ın eserlerinde çocuk ve eğitim teması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Moran, B. (2016). *Türk romanına eleştirel bir bakış 3*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sipahioğlu, B. (2006). *1980 sonrası fantastik Türk romanı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Taş, İ. (2009). *1980-2000 arası Türk hikâye kitaplarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik - edebi türe yapısal bir yaklaşım* (N. Öztokat, Çev.) İstanbul: Metis Eleştiri Yayınları.

- Toyman, Y. Ö. (2006). *Nazlı Eray'ın roman dünyasında düşü ve büyüü gerçekliğin kurgusu ile fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Tunç, A., Akın, E. (2020). Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarında fantastik kurgu. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 45-53.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üzmer, M. A. (2019). *Barış Müstecaplıoğlu'nun eserlerinde fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. (2013). *Fatih Erdoğan'ın eserlerinin eğitsel değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

İncelenen Kaynaklar

- Erdoğan, F. (2013). *Sihirli Kalem* İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2013). *Sihirli Araba* İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2014). *Sihirli Kitap* İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2015). *Sihirli Kaykay* İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2015). *Sihirli Küre*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Extended Summary

1. Introduction

Dating back to the times when humanity began to exist, the fantastic has been transmitted from generation to generation through oral tradition and put down in writing over time. Therefore, the concept of the fantastic, defined as "imaginary", has taken a place in literature. Fantastic literature is the product of man's fantasies. It is a literary genre where extraordinary, fantastic and unreasonable events take place, making the reader curious. Since the fantastic is a genre that feeds on fantasy, it is probable to encounter fantastic elements in the products of oral culture which begins with the emergence of every society (Sipahioğlu, 2006).

In our literature, there are works of children's literature written in fantastic genre or products of children's literature which incorporate fantastic elements, as well. The deep imagination that children have shows that the real and the unreal are intermingled in their world. Especially in the early periods, it is seen that children cannot distinguish between fantasy and reality from time to time. In this regard, with a view to supporting children's imagination through literary works, it is important that books of fantastic genre are written, without disregarding the principle of child-friendliness (Dilidüzgün, 2011: 608). Among the main functions of children's literature works are to give the children the love and habit of reading and help them grow up as individuals who have acquired a reading culture. An individual having these qualifications is required primarily to bear the responsibility of hearing and thinking; show a multidimensional approach towards the events and situations; activate the critical and creative thinking skills while assessing a situation or making decisions about a certain issue. In this respect, works of children's literature have important contributions such as providing children with a multi-faceted view of life by giving them different perspectives and supporting them to develop their critical and creative thinking skills. It is possible to say that the fantastic elements in the works of children's literature are effective in enriching children's imagination / fantasy world by drawing them into different experiences and adventures.

In the study, it has been considered important to examine the books of an author who made great contributions to contemporary Turkish children's literature and who adopted the principle of developing this field. In accordance with this purpose, it has been tried to determine what fantastic elements are present in the books included in the study and what kind of relationship (linear, cyclical, spiral) is established between these elements and the real world and the fantasy world.

2. Method

This study, which aims to identify fantastic elements present in the five books (*Sihirli Kaykay -Magic Skateboard-*, *Sihirli Kalem -Magic Pen-*, *Sihirli Kitap -Magic Book-*, *Sihirli Küre -Magic Globe-*, *Sihirli Araba -Magic Car-*) of Fatih Erdoğan's *Magic Series (Sihirli Dizi)*, which incorporates eleven books in total, is a descriptive research conducted through document

review. Document review involves the analysis of written tools containing information related to the phenomenon or phenomena intended to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2013: 217). In the study, fantastic elements in the five selected books of Fatih Erdoğan were identified firstly and these elements were classified and collected under the related titles; afterwards, each element was evaluated by concretization with quotations and examples from the book.

Information for the Books Reviewed				
Book Title	Publishing House	Publication Year	Number of Pages	Age Level
Magic Pen (Sihirli Kalem)	Mavibulut	2013	208	9+
Magic Car (Sihirli Araba)	Mavibulut	2013	184	8+
Magic Book (Sihirli Kitap)	Mavibulut	2014	160	8+
Magic Skateboard (Sihirli Kaykay)	Mavibulut	2015	112	7+
Magic Globe (Sihirli Küre)	Mavibulut	2015	184	8+

3. Findings, Discussion and Results

This study examined the fantastic elements in Fatih Erdoğan's works, and as a result, fantastic elements in the author's five books named *Sihirli Kaykay* (*Magic Skateboard*), *Sihirli Kalem* (*Magic Pen*), *Sihirli Kitap* (*Magic Book*), *Sihirli Küre* (*Magic Globe*), *Sihirli Araba* (*Magic Car*) are collected under the titles of "Magic/Charming Objects" (Büyülü/Sihirli Nesnelere), "Travel in Time" (Zamanda Yolculuk), "Travel in Place" (Mekânda Yolculuk) ve "Thought Reading" (Düşünce Okuma). It was seen that in all of the five books examined, the author ended the plot, which he created using fantastic elements, by basing it on reality.

In the books studied, a *cyclical relationship* is present between the fantasy world and the real world. Characters run between reality and fantasy. It is possible to say that this running situation between the two worlds increases the interest of the reader even more by making the book characters more active and saves the plot from monotony. It is a fact that the child reader, who identifies with the characters in the book, finds himself in the emotional state the characters go through. In this regard, it can be said that by including fantastic elements in his works and establishing a cyclical relationship between the real and the extraordinary, Fatih Erdoğan allows the child reader to become partners with the book heroes in all kinds of adventure.

The fact that the real world and fantastic events are intertwined in the writer's works has caused the characters to experience indecision in the events or situations they witnessed. This indecision can help both increasing the reader's interest and curiosity, contemplating

over the conflicts in books, and making predictions about the end of the book; thus, the imagination and creativity of the child reader can be supported.

As a result, it can be stated that by including fantastic elements in his books, the author tries to enrich the reader's dream world; stimulate his feelings of curiosity and make his reading more enjoyable. In addition to these, it can be said that the author tries to make the reader sense the messages he wants to give in his books by using fantastic elements and to give him the responsibility of hearing and thinking in this way.

Araştırma Makalesi: Özbaşı, S. (2020). Fatih Erdoğan'ın kitaplarında fantastik öğeler. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(1), 89-104.